

Chimamanda Ngozi Adichie

Tothom hauria
de ser feminista

Estimada Ijeawele:
Manifest feminista

Sobre el perill
dels tòpics

CHIMAMANDA NGOZI ADICHIE

Tothom hauria de ser feminista

Estimada Iljeaweke:
Manifest feminista

Sobre el perill dels tòpics

Traducció de Scheherezade Surià

Fanbooks

Títol original: *We should all be feminists / Dear Ijeawele, or a feminist manifesto in fifteen suggestions / The danger of a single story*

© Chimamanda Ngozi Adichie, 2012, 2014, 2017

© de la traducció: Scheherezade Surià López, 2016, 2018

© de la fotografia de l'autora: Wani Olatunde

© d'aquesta edició: Edicions 62, S. A., 2020

Fanbooks, Av. Diagonal, 662-664, 08034 Barcelona

www.fanbooks.cat

Primera edició: març del 2020

ISBN: 978-84-17515-82-9

Dipòsit legal: B. 2.583-2020

Impressió a Catalunya

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre té la qualificació de paper ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro

(Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 /93 272 04 47).

Tots els drets reservats.

Índex

Tothom hauria de ser feminista	9
Estimada Ijeawele: Manifest feminista	51
Sobre el perill dels tòpics	113
Sobre l'autora	137

Tothom hauria de ser feminista

L'Okoloma era un dels meus millors amics de la infantesa. Vivia al meu carrer i em cuidava com si fos el meu germà gran: si m'agradava un noi, li demanava l'opinió a l'Okoloma. L'Okoloma era graciós i intel·ligent, i duia botes de vaquer amb les punteres punxegudes. El desembre del 2005, l'Okoloma va morir en un accident d'aviació al sud de Nigèria. Encara em costa expressar com em vaig sentir. L'Okoloma era una persona amb qui podia discutir, riure i parlar de debò. També va ser la primera persona que em va dir «feminista».

Jo devia tenir uns catorze anys. Érem a casa seva, parlant, tots dos plens de coneixements a mig digerir apresos dels llibres que havíem llegit. No recordo de què parlàvem en concret,

però sí que recordo que, enmig de la meva diatriba, l'Okoloma em va mirar i em va dir:

—Saps que ets una feminista?

No era cap compliment. Me'n vaig adonar pel to que va fer servir, el mateix to amb el qual algú et podria dir: «Ets partidari del terrorisme».

No sabia exactament què volia dir allò de «feminista», però no volia que l'Okoloma se n'adonés, així que ho vaig passar per alt i vam seguir parlant. La primera cosa que volia fer en arribar a casa era buscar la paraula al diccionari.

Ara fem un salt de diversos anys.

El 2003 vaig escriure una novel·la titulada *Purple Hibiscus* sobre un home que, entre altres coses, pega la seva dona, i la història no acaba gaire bé. Mentre promocionava la novel·la a Nigèria, un periodista, un home amable i

benintencionat, em va dir que volia donar-me un consell. (Els nigerians, com potser sabeu, sempre estan disposats a donar consells no sol·licitats.)

Llavors em va comentar que la gent deia que la meua novel·la era feminista i que el consell que em donava —i m'ho deia tot brandant el cap amb tristesa— era que no em presentés mai com una feminista, perquè les feministes són dones infelices perquè no poden trobar marit.

De manera que vaig decidir presentar-me com una «feminista feliç».

Per aquella època, una acadèmica, una dona nigeriana, em va dir que el feminisme no era part de la nostra cultura, que el feminisme era antiafricà, i que jo només em considerava feminista perquè estava influïda pels llibres occidentals. (Això em va fer gràcia perquè gran part de les meves lectures de jove eren decididament antifeministes: abans dels setze anys m'havia llegit totes les novel·

les romàntiques de Mills & Boon que s'havien publicat. I cada cop que intentava llegir els considerats «textos clàssics del feminisme», m'avorria i em costava moltíssim acabar-los.)

Sigui com sigui, com que el feminisme era antiafricà, vaig decidir que començaria a presentar-me com una «feminista feliç africana». Llavors, una bona amiga em va dir que presentar-me com a feminista significava que odiava els homes. Així doncs, vaig decidir que seria una «feminista feliç africana que no odia els homes». En un moment determinat vaig arribar a ser una «feminista feliç africana que no odia els homes i a qui li agrada pintar-se els llavis i dur sabates de taló alt perquè vol i no pas per agradar els homes».

Evidentment, gran part de tot això era irònic, però demostra que la paraula «feminista» està sobrecarregada de connotacions, connotacions negatives.

Odis els homes, odies els sostenidors, odies la cultura africana, creus que les dones hau-

rien de manar sempre, no portes maquillatge, no et depiles, sempre estàs empipada, no tens sentit de l'humor i no et poses desodorant.

Ara us vull explicar una història de la meva infantesa.

Quan era alumna de primària a Snukka, una ciutat universitària del sud-est de Nigèria, al començament del trimestre la mestra ens va dir que ens posaria un examen i que aquell que n'obtingués la nota més alta seria el delegat de la classe. Ser el delegat de la classe no era poca cosa. Si eres el delegat de la classe, cada dia apuntaves els noms dels nens que s'esvalotaven, la qual cosa ja implicava tenir un poder embriagador, però a més la mestra et donava una vara perquè la portessis a la mà mentre recorries l'aula i patrullaves la classe a la recerca dels esvalotadors. Evidentment, no la podies fer servir. Per a una nena

de nou anys com jo, però, era una perspectiva ben emocionant. Tenia moltes ganes de ser delegada de la classe. I vaig treure la nota més alta de l'examen.

I em vaig quedar amb un pam de nas quan la mestra va dir que el delegat havia de ser un nen. Se li havia passat per alt esmentar-ho abans; havia donat per fet que era obvi. La segona millor nota de l'examen l'havia tret un nen, i ell va ser el delegat.

El més interessant de tot plegat és que aquell nen era dolç i amable, i no tenia cap mena d'interès a patricular la classe amb un bastó. Jo, en canvi, me'n moria de ganes.

Però jo era dona i ell, home, de manera que el delegat de la classe va ser ell.

Mai no he oblidat aquell incident.

Si fem alguna cosa un cop rere l'altre, acaba esdevenint normal. Si veiem el mateix una vegada i una altra, acaba tornant-se normal. Si només els nens poden ser delegats de classe, al final arribarà el moment en què pensa-

rem, encara que sigui de manera inconscient, que el delegat de la classe ha de ser un nen. Si només veiem homes presidint empreses, ens començarà a semblar «natural» que només hi hagi homes presidents d'empreses.

Sovint cometo l'error de pensar que una cosa que a mi em sembla òbvia és igual d'òbvia per a tothom. Posem per cas el meu estimat amic Louis, que és un home brillant i progressista. Ell i jo conversàvem sovint i ell em deia: «No entenc a què et refereixes quan dius que les coses són diferents i més difícils per a les dones. Potser ho eren en el passat, però ara ja no. Ara les dones ho teniu bé». Jo no entenia per què el Louis era incapaç de veure una cosa que semblava tan evident.

M'encanta tornar a Nigèria, i gran part del temps que hi soc el passo a Lagos, que és la ciutat i nucli comercial més gran del país.

A vegades, al vespre, quan la calor remet i la ciutat s'alenteix una mica, surto amb els amics o la família pels restaurants i les cafeteries. Una d'aquestes vegades el Louis i jo vam sortir amb uns amics.

A Lagos hi ha un costum meravellós: un grapat de joves enèrgics que esperen davant d'alguns establiments i t'«ajuden» molt teatralment a aparcar el cotxe. Lagos és una metròpoli de gairebé vint milions de persones, amb més energia que Londres i més esperit empresarial que Nova York, de manera que als seus habitants se'ls acudeixen mil maneres de guanyar-se les garrofes. Com passa a la majoria de les ciutats, pot ser difícil trobar aparcament a l'hora de sopar, així que aquells joves es guanyen la vida trobant llocs per aparcar i —encara que hi hagi més llocs disponibles— guiant-te fins al teu sense deixar de gesticular o prometre't que et «cuidaran» el cotxe fins que tornis. A mi em va impressionar sobretot la teatralitat de l'home que

aquella nit ens va trobar un lloc per aparcar. Així doncs, mentre marxàvem, vaig decidir donar-li propina. Vaig obrir la bossa, hi vaig ficar la mà per agafar els diners i els hi vaig donar. L'home, content i agraït, va agafar els diners que li donava, va mirar el Louis i li va dir:

—Gràcies, senyor!

El Louis em va mirar, sorprès, i em va preguntar:

—Per què em dona les gràcies a mi? No he estat jo qui li ha donat els diners.

Llavors vaig veure que ho començava a entendre. L'home creia que els diners que jo li havia donat venien del Louis. Perquè el Louis és un home.

Homes i dones som diferents. Tenim hormones diferents, òrgans sexuals diferents i capacitats biològiques diferents: les dones poden

tenir bebès i els homes, no. Els homes tenen més testosterona i, en general, més força física que les dones. La població femenina del món és lleugerament superior —el 52 per cent de la població mundial són dones— i, no obstant això, la majoria dels càrrecs de poder i de prestigi els ocupen homes. La difunta premi Nobel keniana Wangari Maathai ho va explicar molt bé i d'una manera molt concisa quan va dir que, com més amunt arribes, menys dones hi ha.

Durant les recents eleccions dels Estats Units, no deixàvem de sentir parlar de la Llei Lilly Ledbetter, però si anem més enllà d'aquest nom al·literatiu tan bonic, això és el que la llei ens deia: als Estats Units, un home i una dona poden estar fent la mateixa feina amb una qualificació idèntica, i l'home cobra més pel sol fet de ser home.

De manera que, en un sentit literal, els homes governen el món. Això tenia sentit fa mil anys. Llavors, els éssers humans vivien en un

món en el qual l'atribut més important per sobreviure era la força física; com més força física posseïa una persona, més possibilitats tenia de ser líder. I els homes, en general, són més forts físicament. (Naturalment, hi ha moltes excepcions.) Avui dia vivim en un món radicalment diferent. La persona més qualificada per ser líder *ja no és* la persona amb més força física. És la més intel·ligent, la que té més coneixements, la més creativa o la més innovadora. I per a aquests atributs no hi ha hormones. Una dona pot ser igual d'intel·ligent, innovadora i creativa que un home. Nosaltres hem evolucionat, però les idees que tenim sobre el gènere no ho han fet gaire.

Fa poc vaig entrar al vestíbul d'un dels millors hotels de Nigèria i un porter em va aturar i va començar a fer-me unes preguntes força molestes: com es deia i en quina habitació

s'allotjava la persona a qui volia visitar? Coneixia aquella persona? Podia demostrar que era clienta de l'hotel ensenyant-li la clau electrònica? Resulta que tothom pensa automàticament que una dona nigeriana que entra sola en un hotel és una treballadora sexual. Perquè és impensable que una nigeriana pugui ser una clienta que paga la seva habitació. A un home que entra en el mateix hotel no l'empipen pas. Donen per fet que hi és per raons legítimes. (I, per cert, per què aquests hotels no se centren en la *demanda* de treballadores sexuals, sinó només en l'*oferta* ostensible?)

A Lagos hi ha molts clubs i bars respectables on no puc entrar tota sola. Si ets una *dona* sola no t'hi deixen entrar. T'hi ha d'acompanyar un home. De manera que tinc amics que arriben als clubs i hi han d'entrar agafats del braç d'una desconeguda perquè aquella desconeguda, que és una dona sola, no ha tingut altre remei que demanar «ajuda» per entrar al club.

Cada vegada que entro en un restaurant nigerià amb un home, el cambrer dona la benvinguda a l'home i fa veure que no em veu. Els cambrers són producte d'una societat que els ha ensenyat que els homes són més importants que les dones, i sé que no ho fan amb mala intenció, però és diferent saber una cosa amb l'intel·lecte que sentir-la emocionalment. Cada vegada que em passen per alt, em sento invisible. M'enfado. I em venen ganes de dir-los que soc igual d'humana que l'home i que mereixo que em saludin. Són petites coses, però, de vegades, són aquestes petites coses les que ens fan més mal.

Fa poc vaig escriure un article sobre l'experiència de ser una dona jove a Lagos. Doncs bé, un amic em va dir que era un article rabiós i que no l'hauria d'haver escrit amb tanta ràbia. Però jo no tenia remordiments. És clar que era rabiós. La situació general en matèria de gènere és molt injusta. Estic rabiosa. Tots hauríem d'estar rabiosos. La ràbia té una llarga

història de propiciar canvis positius. I, a més de ràbia, també tinc esperança, perquè crec fermament en la capacitat dels éssers humans per reinventar-se i ser millors.

Però tornem a la ràbia. Vaig sentir el matís d'advertència en el to d'aquest conegut i vaig adonar-me que el seu comentari anava dirigit a l'article i també al meu caràcter. La ràbia, em deia aquell to, és particularment indesitjable en una dona. Si ets dona, no has d'expressar ràbia, perquè resulta amenaçador. Tinc una amiga, una dona nord-americana, que es va quedar amb el lloc directiu d'un home. Al seu predecessor l'havien titllat de «dur i ambiciós»; era un home sec, agressiu i especialment estricte a l'hora de firmar els registres d'hores treballades. Quan va assumir el càrrec, ella s'imaginava que seria igual de dura que l'home, tot i que potser una mica més amable; ell no sempre era conscient que la gent tenia família, però ella sí. Només feia unes setmanes que era en aquell càrrec quan va sancionar un

empleat per falsificar un registre d'hores, cosa que també hauria fet el seu predecessor. Doncs resulta que l'empleat va anar a queixar-se d'ella a direcció. La va titllar d'agressiva i va dir que era difícil treballar amb ella. Altres empleats també hi estaven d'acord. Un d'ells va arribar a dir que esperava que ella aportés un «toc femení» a la feina, però que no havia estat així.

A ningú se li va ocórrer que la meva amiga estava fent el mateix pel qual havien elogiat el seu predecessor.

Tinc una altra amiga, també nord-americana, que té una feina molt ben remunerada en el món de la publicitat. És una de les dues dones que hi ha al seu equip. Aquesta amiga em va explicar que en una reunió s'havia sentit menyspreada pel seu cap; el cap en qüestió havia passat per alt els seus comentaris i després n'havia lloat altres de semblants però que venien d'un home. Li van venir ganes de queixar-se i de qüestionar-lo. No ho va fer,

però. El que va fer va ser marxar a plorar al lavabo després de la reunió; i en acabat em va trucar per desfogar-se. No havia volgut queixar-se per no semblar agressiva. Es va limitar a deixar que el ressentiment bullís dins seu.

El que em va cridar l'atenció —d'ella i de moltes altres amigues nord-americanes que tinc— és que s'esforcen molt per «caure bé». Sembla que les hagin criat per pensar que és molt important agradar als altres i que això d'«agradar» implica una cosa molt concreta. Aquesta cosa concreta exclou el fet de mostrar ràbia, ser agressiva o manifestar el desacord d'una forma massa evident.

Passem massa temps ensenyant a les noies a preocupar-se pel que en pensaran els nois. I, en canvi, al revés no ho fem. No ensenyem als nois a preocupar-se per caure bé. Passem massa temps dient a les dones que no s'enfadin, que no siguin agressives ni dures, la qual cosa ja és prou dolenta, però, a sobre, després ens girem i ens dediquem a elogiar o justifi-

car els homes pels mateixos motius. El món sencer va ple d'articles de revistes i de llibres que diuen a les dones què han de fer, com han de ser i com no han de ser si volen atraure o complaure els homes. Hi ha moltes menys guies que ensenyin als homes a complaure les dones.

Jo imparteixo un curs d'escriptura a Lagos, i una vegada una de les participants, una dona jove, em va explicar que una amiga seva li havia dit que no escoltés els meus «discursos feministes», perquè les meves idees destruirien el seu matrimoni. És una amenaça —la destrucció del matrimoni i la possibilitat de no tornar-ne a tenir cap altre— que a la nostra societat té molts més números de fer-se servir contra una dona que contra un home.

El gènere importa a tot el món. I avui m'agradaria demanar que comencem a somiar un pla per un món diferent. Un món més just. Un món d'homes i dones més feliços i més honestos amb si mateixos. I aquesta és la manera

de començar: hem de criar les nostres filles d'una altra manera. I també els nostres fills.

La manera com criem els nois els fa molt mal. En reprimim la humanitat. Definim la masculinitat de forma molt limitada. La masculinitat és una gàbia dura i petita i nosaltres hi fem que ens fem els nois.

Ensenyem els nois a témer la por, la feblesa, la vulnerabilitat. Els ensenyem a amagar la seva verdadera identitat, perquè han de ser, com diuen els nigerians, *homes durs*.

Al'escuela secundària, un noi i una noia surten. Tots dos són adolescents i tenen una paga minsa. Tot i això, s'espera que el noi pagui sempre el compte per tal de demostrar la seva masculinitat. (I encara ens preguntem per què els nois solen ser els que roben diners als pares.)

Què passaria si s'eduqués els nois i les

noies perquè no es relacionés la masculinitat amb els diners? Què passaria si la seva actitud no fos «ha de pagar el noi» sinó «hauria de pagar qui té més»? Lògicament, a causa del seu avantatge històric, en la major part dels casos qui tindrà més serà l'home. Però si comencem a educar els fills de manera diferent, d'aquí a cinquanta anys, o a cent, els nois ja no es veuran pressionats per demostrar la seva masculinitat per mitjans materials.

Però, amb diferència, el pitjor que fem als nois, en fer-los sentir que han de ser durs, és que els deixem amb egos molt fràgils. Com *més dur* s'obliga un home a ser, més dèbil és el seu ego.

I llavors, fem un gran mal a les noies perquè les eduquem perquè satisfacin l'ego fràgil dels mascles.

Ensenyem a les noies a encongir-se, a fer-se més petites.

Diem a les noies: pots tenir ambició, però no gaire. Hauries de mirar de tenir èxit, però no excessivament; si ho fas, seràs una amenaça

per als homes. Si ets qui guanya més diners en una relació, fes veure que no és així, sobretot en públic; si no ho fas, castraràs l'home.

Però què passa si qüestionem la mateixa premissa: per què l'èxit d'una dona hauria de ser una amenaça per a un home? Què passaria si, simplement, eliminéssim aquesta paraula: *castració*? No sé si existeix una paraula que odï més.

Una coneguda nigeriana em va preguntar una vegada si m'amoïnava que els homes se sentissin intimidats per mi.

No m'amoïnava gens; ni tan sols m'havia passat pel cap que havia d'estar amoïnada, perquè un home que se senti intimidat per mi és exactament el tipus d'home que no m'interessa gens.

Tot i això, em va deixar desconcertada. Com que soc una dona, s'espera que aspiri a casar-me. S'espera que les decisions que prenc a la vida les prengui pensant que el matrimoni és el més important. El matrimoni pot ser

una cosa bona, un motiu d'alegria, d'amor i de suport mutu. Però, per què ensenyem a les noies a aspirar a casar-se, però no fem el mateix amb els nois?

Conec una dona nigeriana que va decidir vendre's la casa perquè no volia intimidar un home que potser volia casar-se amb ella.

També conec una dona soltera a Nigèria que, quan va a conferències, duu una aliança perquè vol que els seus col·legues, segons paraules seves, «li mostrin respecte».

El més trist de tot plegat és que, certament, una aliança automàticament la farà semblar digna de respecte, mentre que no dur-ne una la faria fàcilment rebutjable, i estem parlant d'un lloc de treball modern.

Conec dones joves que reben tantes pressions per casar-se —de la família, dels amics, fins i tot de la feina—, que es veuen empeses a prendre decisions terribles.

